

Celostátní konference tanečních oborů ZUŠ – výchova a vzdělávání k tanečnímu umění

Karolína Bulínová

Celostátní konference tanečních oborů základních uměleckých škol (ZUŠ) se konala 8. října 2021 na Hudební a taneční fakultě Akademie múzických umění v Praze. Jednalo se o spolupráci Umělecké rady ZUŠ, Národního pedagogického institutu (NPI ČR), Národního informačního a poradenského střediska pro kulturu (NIPOS) a Tanečních aktualit. Setkání se věnovalo řadě témat, která taneční obor dlouhodobě trápí. V dopoledním bloku konference odborníci přednesli své příspěvky, odpoledne se diskutovalo. V průběhu roku se během online diskusí hovořilo o interpretaci a aplikaci vzdělávacích programů v praxi a kromě toho zaznělo mnoho povzdechů nad nutností všestrannosti tanečního pedagoga, který vedle pedagogických schopností potřebuje i umělecký, tvůrčí a organizační talent.

Konferenci zahájila Mgr. Zora Brečzková, ředitelka ZUŠ Klášterec nad Ohří, vedoucí Umělecké rady ZUŠ ČR sekce učitelů tanečních oborů ZUŠ, umělecká ředitelka festivalu SIRAEX a taneční pedagožka, která celou akci ideově a organizačně zaštitila. Pojmenovala cíle setkání a otevřela dialog o problematice současného vývoje tanečního oboru na ZUŠ, například vznesla otázky ohledně kompetence pedagoga a toho, co ji definuje. Krátkým osobním slovem na úvod

přispěl rovněž prof. Mgr. Václav Janeček, Ph.D., proděkan a vedoucí katedry tance HAMU. Vyzdvihl unikátnost systému ZUŠ a význam uměleckého vzdělávání jako důležité součásti výchovy celistvé osobnosti.

Význam tance pro společnost se pokusila stručně vystihnout Eva Blažičková, choreografka a taneční pedagožka, zakladatelka Konzervatoře Duncan centre v Praze. Její řeč se týkala tance a taneční výchovy jako neodmyslitelné součásti vzdělávání. Uvedla: „Co je předmětem taneční výchovy? V návaznosti na předchozí konference si myslím, že to už je přeci jasné! Naším úkolem je vzdělávat k tanci, ale i tancem, využívat jeho specifika. Tanec jako jediné umění nabízí a zároveň vyžaduje tělesnou kultivaci, tělem myslíme i milujeme – u těla vše začíná!“

Roli ředitele ZUŠ přiblížil a na téma postavení tanečního oboru vůči ostatním oborům v ZUŠ promluvil Mgr. et Bc. Bohuslav Lédl, ředitel ZUŠ Turnov a předseda kolegia Umělecké rady ZUŠ ČR. Zmínil hlavní aspekty pedagogické práce: odbornost a schopnost reagovat na aktuální trendy v umění; odvahu učit se novým věcem a využívat moderní technologie ve výuce; dialog jako hlavní předpoklad efektivního jednání o strategických plánech a dokumentech rámcových vzdělávacích programů (RVP).

Mgr. et Bc. Bohuslav Lédla

Podle Lédla by měl ředitel zajistit především první aspekt – odbornost pedagogů. Ani zde však podle něj není dobré nic nařizovat, ale spíše diskutovat a šířit osvětu. Hlavním cílem výuky ZUŠ je podle jeho slov celkový rozvoj lidské osobnosti, tím dalším pak výchova umělce-amatéra nebo profesionála – podle míry nadání a ambicí žáka. Dále zmínil problematiku soutěží, které nemusí být vždy „špatné“, mohou být zdrojem vzájemné motivace žáků a první možností konfrontace s uměleckou konkurencí. Budoucí vývoj pak Lédla nevidí v unifikaci, ale naopak v profilaci konkrétních škol a vzájemné kooperaci.

RVP – cesta ke kvalitě, či nástroj k „deformaci“ tanečního umění na ZUŠ? Tak znělo téma dalšího odborného vstupu v podání PaedDr. Markéty Pastorové, odborné pracovnice NPI ČR, která se dlouhodobě zabývá tvorbou kurikulárních dokumentů.

PaedDr. Markéta Pastorová

Také ona zdůraznila několik důležitých aspektů zmíněné problematiky. Především to, že „žádný dokument nechce být špatný a omezující. Žádoucí je, aby přežil sám sebe. Umělecká praxe předstihne formulované. Když je v praxi kvas, je to důležitý signál a předpoklad, aby se něco stalo. A ten nyní je!“ Rovněž vyzdvihla systém základního uměleckého školství, jeho význam a charakter, tedy vzdělávání výkonných umělců (expertů) a zároveň podíl na všestranném vzdělávání populace. Současně ale vnesla otázku, zda to samotným školám takto vyhovuje, nebo zda by se raději přiklonily k jedné straně – chtějí spíše školit experty, nebo vychovávat širokou populaci? Kde chtějí školy samotné stát? Dalším skloňovaným pojmem byla kvalita, jejíž „vymezení a definice by měly být předmětem kontinuální debaty, aby se daly co nejlépe pojmenovat

Mgr. Tomáš Kolafa

a definovat v kurikulu," uvedla Pastorová. Podobně jako Lédl připomněla i ona nezbytnost být aktivní a všímavý, sledovat kontext dění všech stupňů vzdělávání, vnímat, co se děje v ostatních oborech, a orientovat se v aktuálním vývoji audiovizuálního umění vůbec. (foto Kolafa)

Ve druhé části dopoledního bloku hovořil Mgr. Tomáš Kolafa, výkonný ředitel Asociace ZUŠ a ředitel ZUŠ Liberec, o dopadech strategických dokumentů na osobnost pedagoga, o postavení tanečního pedagoga na ZUŠ a o vztahu ředitel vs. pedagog na ZUŠ (práva, povinnosti, příležitosti). Hlavním úkolem asociace, jednoho z pilířů institucionalizace ZUŠ, je podle jeho slov udržet právní prostředí, kvalitu a rozvoj ZUŠ a zajistit dostatek financí. K tématu vztahu pedagog vs. ředitel položil otázku: „Vědí pedagogové, co vlastně ředitel školy

Bc. Jiří Stárek

dělá, co má na starosti? A co ví vlastně ředitel o práci pedagogů?“ Osobně ocenil všestrannost tanečních pedagogů, kteří kromě odborných znalostí musí ovládat řadu dalších dovedností, disponovat manažerskými, logistickými a produkčními schopnostmi a při tvorbě představení často fungovat jako výtvarník či návrhář kostýmů. Na pedagogovi leží řada úkolů, na něž je v podstatě sám. „Ale stejně je na tom i ředitel! Samota nás spojuje,“ řekl Kolafa, který se snažil téma odlehčit, nikoliv však zlehčovat. Výchozí bod vidí v šíření osvěty a aktivním dialogu mezi pedagogem a ředitelem.

Bc. Jiří Stárek, ředitel ZUŠ Hostivař, odborník v oblasti vedení a řízení lidí, jeden z tvůrců kurikula RVP ZUV a člen Stálé konference ředitelů NPI ČR, se ve svém příspěvku zamýšlel nad provázaností systému uměleckého vzdělávání, a to nejen v tanci.

Konkrétně se věnoval těmto tématům: současné potřeby a otázky; očekávání a priority – konzervatoř vs. ZUŠ; otázka dostačující připravenosti absolventa na práci pedagoga na ZUŠ po odborné stránce a provázanost našeho vzdělávacího systému; výchova k hodnotám a využití efektivních nástrojů; hodnoty ve vzdělávání a faktory ovlivňující vývoj uměleckého vzdělávání. Zmínil potřebu revize RVP a stejně jako předchozí řečníci podtrhl nezbytnost dialogu. Šel však ještě dál, zdůraznil odvahu diskutovat, neboť aby byl dialog efektivní a konstruktivní, je potřeba nebát se konfrontace, kritiky, analýzy názorů atd. Stárek označil prostředí ZUŠ jako poklidné, pomalu reagující na změny. Uvedl: „Musíme být konstruktivní, realističtí, ne zahledění jen na svůj obor. Je nutné učit kompetence nejen odborné, ale i občanské.“ Podle jeho názoru je důležité vést žáky k samostatnosti, respektovat jejich svobodnou volbu a budovat vnitřní motivaci, aby výsledkem pedagogického procesu byla vědomá seberealizace a sebeúcta každého žáka.

Na téma role pedagoga v otázkách zdraví, prevence a etiky v taneční výchově a vzdělávání hovořila MgA. Iva Musilová, pedagožka, choreografka, baletní mistryně a zástupkyně ředitele Taneční konzervatoře Brno. Poukázala na časté a většinou zbytečné úrazy, zdůraznila propojenost kultivace tělesných a mentálních dovedností a příznivý vliv tance na psychiku. Zároveň vyzvala pedagogy k opatrnosti: „Formujeme fyzickou a duševní stránku žáka. Můžeme pomoci i ublížit. Proto je nutné sebevzdělávání

pedagogů v oblasti psychologie a fyzioterapie, alespoň v základní úrovni. [...] Psychické zdraví by mělo být prioritou. Naučit děti pozitivnímu přístupu k sobě a zdravému sebevědomí by měl být cíl každého pedagoga.“ Musilová se rovněž dotkla otázky soutěže: „Někdy je soutěž dobrá jako setkání s neúspěchem a zklamáním. [...] Sebereflexe je důležitá.“ Na závěr pedagogy vyzvala k tvořivosti a odvaze experimentovat, inspirovat děti a motivovat je, ale také k tomu, aby se dále sebevzdělávali.

Na konci dopoledního bloku proběhla krátká debata na téma dialogu mezi konzervatořemi a ZUŠ ohledně toho, jak připravit pedagoga. Jak má „vypadat“ absolvent konzervatoře, aby mohl učit na ZUŠ? Bc. Jiří Stárek zmínil zásadní fakt, že na konzervatoři jsou žáci připravováni na profesionální dráhu a pedagogika je druhotná, zároveň však většinu učitelů na ZUŠ představují absolventi konzervatoří. Zazněl názor, že struktura vzdělávání na konzervatořích by zřejmě měla být nastavena víceproudově (interpretace, pedagogika, choreografie), aby si žák již během studia mohl vybrat a odpovědět si na otázku, kam směřuje. MgA. Iva Musilová potvrdila, že provázanost ZUŠ, konzervatoří, VŠ a divadel je malá. Prvním krokem ke změně by podle jejích slov mohla být možnost praxe na ZUŠ pro studenty konzervatoří. Mgr. Tomáš Kolafa k tomu poznamenal, že provázanost stupňů tanečního vzdělávání je především zákonodárnou otázkou a že by to tedy znamenalo úpravu RVP na konzervatořích.¹

¹ Video z dopolední části konference je dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=m0xQV2FnUME>.

Závěrečná debata

Odpolední blok zahájily tzv. příklady dobré praxe tanečních oborů napříč českými ZUŠ a různými přístupy: šlo o příspěvky „Od klasické taneční techniky k přirozenému tvořivému pohybu“ (Miluše Šindlerová, ZUŠ Vodňany), „Mezigenerační a mezioborové projekty v ZUŠ, přidaná hodnota aneb nejde jen o řemeslo“ (Vendula Dědová, ZUŠ Sedlčany), „Tanec jako výchova“ (Alena Hofmanová Pírková, ZUŠ Choceň), „Propojení prvků Montessori pedagogiky s přístupem vzdělávání v TO ZUŠ“ (Irena Stolářová, ZUŠ A. R. Valašské Meziříčí) a „Jak obstát v konkurenci a obhajoba přístupu taneční

výchovy“ (Jana Trubačiková, ZUŠ Uherské Hradiště).

Poté se účastníci konference rozdělili do čtyř diskusních skupin, aby mohli konkrétní témata, otázky a problémy názorově rozvést a prohloubit.

Jedna z panelových diskusí – Klíčové kompetence tanečního pedagoga – navázala na řečené a zaměřila se na problematiku formulace klíčových kompetencí a otázku výkladu rámcových a školních vzdělávacích programů a studijních zaměření, včetně jejich dopadu na praxi tanečních oborů ZUŠ.

Další diskuse – Proces a výstupy umělecké taneční tvorby s dětmi – směřovala především ke konstatování hodnot a dalších souvisejících aspektů, které umělecká taneční výuka, respektive výchova přináší, se zacílením na kontext tvořivých hledisek.

V rámci třetí skupiny – Zdraví, prevence a etika v tanci – se diskutovaly náměty, které v dopoledním příspěvku otevřela MgA. Iva Musilová a které se týkaly zejména role pedagoga v otázkách zdraví jak na úrovni základních uměleckých škol, tak konzervatoří.

Leitmotivem Celostátní konference tanečních oborů ZUŠ a poslední diskuse byla provázanost vzdělávacího systému v tanečním umění a osobnost pedagoga. Účastníci této debaty přivítali Mgr. Jaroslava Slavického, ředitele Taneční konzervatoře hl. m.

Prahy, který svými slovy rozpoutal diskusi plnou otázek, protichůdných názorů a hlasitých nesouhlasů, velmi emotivní až vášnivou, ale zároveň korektní, zakončenou smírem a smíchem, a nadto i konkrétními plány spolupráce konzervatoře a ZUŠ.

Na závěrečném společném setkání moderátorky diskuzí krátce poreferovaly o průběhu každé z nich a formulovaly výstupy, celou konferenci pak uzavřela MgA. Mgr. Daniela Machová, Ph.D., moderátorka konference, shrnutím zásadních myšlenek pro další vývoj tanečního oboru ZUŠ a tanečního oboru vůbec a poděkovala všem zúčastněným. Nezbyvá než doufat, že na příští takové akci bude mezi přítomnými více ředitelů ZUŠ, kteří jsou těmi skutečnými hybateli diskutovaných změn...